

כנס פלוגה ג'

(גדוד 407 של חטיבת שיריון, 600)

נערך לאחר מלחמת יום - הכיפורים
בהשתתפות המשפחות השכולות

בבית-השיטה, ביום 22.6.74

התלבטנו די הרבה בקשר לכנס הזה, אם לקיים אותו או לא. ראשית מפני שהחברה לא אוהבים לדבר על מה שהיה. זה אחד הדברים שהשתנו ממלחמת ששת הימים. אחרי המלחמה הזאת אנשים לא מדברים הרבה, אע"פ שעשו הרבה. מצד שני בזמן האחרון, היחה לי הרגשה קצת קשה שבכל-זאת החיים חוזרים למסלולם ואצלנו באיזשהו מקום, הרושם החזק של מה שעברנו, של החברים היקרים שאבדו לנו במלחמה הקשה הזאת, כאילו ע"י זה שנשתוק ולא נדבר, נגרום עוול לאלה שהקריבו כל-כך הרבה. ובעצם גם לצעירים שיצטרכו לעמוד ולהגן על המדינה הזאת, שידעו מה קרה ומה נעשה.

ברגע שהגעתי הנה, כל הפקפוקים שהיו לי, נעלמו. כשאני רואה פה את כולכם, כל ההורים, אני מקוה שהערב הזה יתרום משהו ושנצא בהרגשה טובה יותר.

נעבור על מהלך המלחמה, תוך כדי ספורים של חברה מהפלוגה על אירועים מיוחדים. לא רק מהבחינה הטקטית, אלא כל מה שקרה במשך המלחמה, חוויות וכו'. קודם כל, אנחנו שייכים לפלוגה ג' ששייכת לגדוד 407 חטיבה 600. זו פלוגת מילואים צעירה, של חברה שהשתחררו לפני שנתיים - שלוש. רובם קיבוצניקים וסטודנטים. חברה טובים. הגדוד הזה היה בין הראשונים שגוייסו.

המג"ד בזמן מלחמת יום הכפורים היה איש קבוץ הזורע, עובד מעוז. יותר מאוחר עזב אותנו. השבוץ הקרבי של הפלוגה הוא לא שיבוץ אורגאני מסיבה פשוטה: היינו צריכים למהר להספיק לרדת ומי שהגיע יותר מוקדם, הוכנס לשיבוץ וחברה שלא הגיעו בזמן עברו לפלוגות אחרות. (ראה דף השיבוץ הקרבי בסוף).

שטח התעלה באופן כללי הוא שטח חולי, נמוך. כ-8 ק"מ מהתעלה עובר שטח גבעות ששולטות על האזור. המצרים התכוונו בתוכנית שלהם, לתפוס את אזור הגבעות שהזכרתי ע"י כוחות חי"ר מצויידים בסילים, וכך לא לאפשר לטנקים שלנו להגיע מכיוון מזרח. יותר מאוחר הם התכוונו להעביר שריון ולתקוף את כל האזור. מה שקרה הוא שהם הצליחו לתפוס את אזור הגבעות בחלק הצפוני יותר ובאמת עד סוף המלחמה, הגבעות האלה נשארו ברשותם.

ב-6 באוקטובר התאספה החטיבה. חיכינו לחברה שיגיעו. בין השעות 22.00 ל-23.00 התחילו להגיע חברה עם אוטובוסים והתחלנו להסתדר בצוותים, ובסוף הגענו לציוות הזה. אור ליום א' הפלוגה הייתה מוכנה פחות או יותר לירידה. היו חסרים לנו מספר דברים: מקלעים, רימונים, תחמושת.

בשעה 03.00 התחלנו לרדת על שרשראות לכיוון איסמעיליה. לא ידענו עד איפה המצרים הגיעו ומה קורה למטה. חלק היו יותר פסימיים וחלק חשבו שבדרך נקבל פקודה לחזור לבסיס. הגענו לביר-גפגפה בסביבות הצהריים ביום ראשון. פגשנו שם את קצין האג"מ של האוגדה והוא ספר לנו מה קורה למטה. הבנו שיש לנו עוד הרבה מאוד מה לעשות. התכוונו למלחמה וידענו שתהיה קשה. התחלנו להכין את הכלים. קבלתי פקודה לרדת באותו הלילה כדי למנוע מהמצרים המשך פריצה לכיוון מזרח. בדרך פגשתי חבר טוב שלי מ"פ בחטיבה סדירה. הוא עלה מהקו עם שני טנקים שנותרו מכל הפלוגה שלו. סיפר שיש הרבה מצרים בצד שלנו ושהמלחמה קשה מאד.

ביום א' ירדנו והגענו לחניון לילה, לשטח המסומן כ"מכשיר". באותו זמן "מכשיר" כבר היה תפוס ע"י המצרים. הייתה תכנית שהיתה אמורה להתבצע עם שחר לפרוץ לאורך הכביש למעוזים של איסמעיליה שהיו נצורים ולהוציא את החברה שהיו שם. היינו מוכנים לזה. עם שחר הגיע בטול של הפקודה הזאת. ב-8 באוקטובר, יום שני, היינו במצב שרוב החטיבה כבר התרכזת באזור טסה. ירדנו על ציר "עכביש" לאזור "יוקון" ותפסנו את אזור "חמדיה". עלינו לעמדות ושם התחלנו את המלחמה. הייתה שם ארטילריה. התחלנו לירות עליהם. המצרים באותו זמן התארגנו באזור "מיסורי" ובאזור החווה הסינית. ראינו שם מאות אלפי כלי רכב. ספגנו את האבידה הראשונה של הגדוד. הקמב"ץ של הגדוד נהרג מפגז ארטילריה. בצהריים קבלנו פקודה לנוע במהירות לכיוון דרום. הסיבה הייתה שבאותו זמן, אוגדה אחרת, של ברן, ביצעה פריצה באזור הפירדאנים והיה שם רושם שהמצרים נשברים. החטיבה קבלה הוראה לרדת דרומה וללחוץ על המצרים מכיוון דרום. לא הגענו רחוק וקבלנו פקודה לחזור לעמדות. התברר שהיו שם הרבה מאד אבידות ופצועים ולכן החזירו אותנו לעמדות כדי שבאזור הזה תהיה לנו שליטה מוצקה בשטח והמצרים לא יצליחו להתקדם. בלילה הפלוגה שלנו הייתה ב"קישוט". "קישוט" זה תעוז שלנו שנבנה במלחמת ההתשה (התעוזים היו שורת מעוזים, כ-10 ק"מ ממזרח לתעלה והיו מאוישים ע"י פלוגות טנקים). ישבנו ב"קישוט" לחניון לילה. ב-9.10, עם שחר התפרשנו בעמדות מחדש. המצרים ניסו לבצע התקפה עם חטיבת טנקים על אזור "חמדיה" ו"קישוט". הסתערות שקשה היה להאמין שהמצרים מסוגלים לבצע. אנחנו היינו באגף הדרומי ביותר של החטיבה ולכן כמעט לא ראינו אותם. באותו יום הפלוגה קבלה פקודה לרדת ולסרוק את האזור עד "קברית". זהו שטח חולי וקשה למעבר.

לא היה ידוע על אויב באזור הזה. התפרשנו והתחלנו לנוע. בערך באמצע הדרך הבחנו במצרי שישב על הכביש. לא היה ברור אם זה מארב מצרי. הזהרנו את החברה בקשר. נעצרנו ואז ראיתי שהוא לא קרבי ויש לו סרבל סיסה. נתנו לו לשחות. הוא היה פצוע. העלינו אותו על הסנק של ניר. המשכנו לסרוק באזור "חורבה" (תעוז שלנו שנמצא מול "קברית"). תפסנו את השטח. את מחלקה 3, של דוד כהן ז"ל, שלחתי כק"מ דרומה מאתנו - להבטחה. כולנו זיהינו סנקים באזור "קברית". באותו שלב פתחו על הסנק שלי באש ממזרח ל"קברית". הסתבר שיש שם מחלקת סנקים מצריים. כולנו ירינו. אחד הסנקים מיד נדלק, עוד סנק שלהם נפגע והשלישי ברח. מאותו השלב של ההיתקלות הזאת, המצרים לא עשו לנו רע ואנחנו ישבנו כ-5 ק"מ מהם וצפינו עליהם. לא קבלנו אישור לירות על המצרים. לא הבנו מדוע. יותר מאוחר דברתי עם אריק שרון ועם המח"ט והם הסבירו שהיתה סיבה רצינית מאד. הצבא המצרי היה ערוך כך: מאזור "קברית" ודרומה היתה הארמיה השלישית, ומאזור דיר-סונאיר וצפונה היתה הארמיה השנייה. כל האזור של האגם המר הגדול, בין "קברית" ודיר-סונאיר היה התפר של הארמיות ושם המצרים בכלל לא הסתובבו. את העובדה הזאת ניצלו אחר-כך בפריצה, כשעברו בשטח החולות בין שתי הארמיות. לכך לא רצו לגרות אותם פה כדי שלא יכניסו כוחות. מה-9.10 שהינו באזור "חורבה", כאשר החיים שלנו די שיגרתיים. בלילות היינו מתרכזים לחניון לילה. במשך היום היינו מתפרשים, כל אחד באזור שלו. זיהינו באותו שלב חצייה רצינית של המצרים. היינו מנותקים באותו שלב, מכל כוח שלנו. היינו מצומצמים במים, מזון ודלק. המצב התחיל להיות די קריטי לקראת יום שישי.

אליעזר בלה:

אני התותחן של גבי. אני אספר קצת מה עושה אדם כשהוא צריך כל היום לשמור. סדר היום היה משעמם. היינו יוצאים מחניון הלילה, מתפרשים בשטח וצופים. היינו צריכים לדאוג לאוכל שהיה בצמצום, היו מנות קרב וביסקויטים. החיים היו רגועים הרבה יותר מאשר פה בעורף. כיום זה נראה כמו פיקניק שערכנו. לרוב לא ידענו מה אנחנו עושים שם ומה יקרה. ראינו את המצרים נעים דרומה וספינות חוצות את התעלה. רצינו לדעת פרטים, הפלוגה שלנו היתה בקשר כמעט ישיר עם האוגדה. גבי היה עולה על התדר של האוגדה ומספר על מה שקורה אצלנו. היה לנו גם קשר ישיר עם המח"ט. מצבנו מבחינת מזון, מים והכי חשוב - סיגריות, היה רציני. אצלנו בצוות הגענו למצב שנשארה רק סיגריה אחת. החלטנו לשמור אותה לארוחת-הערב. היו נסיונות ומחשבות איך לעשות מהעשבים שבסביבה סיגריות. דבר אחד אי-אפשר לשכוח, לא ידענו מה קורה בצפון. סנק - 3 היה הסנק היחיד שהיה לו טרנזיסטור והוא הציל אותנו. דרכו היינו שומעים חדשות מספר פעמים ביום.

שמואל סימון:

אוסיף על השלב שהיינו בפרישה בכיוון "חורבה": ירדנו מצד מזרח לכביש. היה קטע של מעבר הכרחי שעברנו בין שני הצוקים. פתאום שמענו בקשר: "לשים לב לעקבות מצד שמאל". אני נהגתי ופתאום נחום צועק לי: "עצור! עצור! יש כאן מצרי!" לא הבנתי בדיוק. נעצרתי. התחלתי לצאת החוצה עם עוזי וראיתי את גלאי מכוון עוזי דרוך מול המצרי ורועד כולו. מסתבר שמתוך השיחים יצא שבוי מצרי מיוחד. נחום הרביץ עלי שאגה להכנס לתא. התנהגות המצרי היתה ממש הפתעה עבורי. תמיד לימדו אותי שהמצרים לא שווים כלום. אח"כ נחום סיפר שההסוואה שלו היתה משהו פנטסטי. הוא התכסה בשק יוטה מתחת לשיחים, אבל העקבות שלו הסגירו אותו. לקחנו אותו למעלה לסנק. זו היתה הפגישה הראשונה שלי עם קלצ'ניקוב. אני לקחתי אותו ופרקתי אותו. האמת היא שאני פחדתי ממנו לא פחות משהו פחד ממני. בחניון לילה, קשרתי לו את הידיים קצת חזק מדי. ואני זוכר שפליקס ז"ל, שהיה ההומני ביותר בפלוגה, צעק עלי למה אני מתעלל בו.

אפרי זיידנר:

הפלוגה עצמה היתה הכוח הדרומי ביותר באוגדה. עד אותו זמן לאף אחד לא היה ברור מה קורה בשטח. כשהתמקמנו במקום הזה, עלינו להתבצר. לעלות לעמדה זה כמו לעלות על קיר. כשאתה עולה לעמדה עם סנק אז יש רכס מסויים והסנק עולה על גבו. ולאט לאט הוא מתרומם עד שמעל קו הרכס מתגלה כל מה שקורה. ואז היתה תמונה, כאילו שמסך נפתח וכל התעלה לפנינו. זאת היתה בעצם הפגישה הראשונה עם התעלה. ראינו שהמצב לא כל-כך קריטי. אנחנו היינו כ-8 ק"מ מהתעלה ובמקום שהיינו לא היו מצרים בקנה מידה רציני. הדבר הראשון שתפס את העין היו עצי אקליפטוס לאורכה של התעלה בצדה המצרי. לא ראינו תנועת כוחות. אח"כ במבט יותר רציני הרמנו משקפות. היו לנו שלוש והתברר שהתנועה בכל זאת די רצינית ובמיוחד באזור "בוצר". משלב זה התחילו לזרום לגבי דיווחים. זו היתה בעצם תקופה של תצפיות. אחרי שראינו שאנחנו גילינו את האויב והוא לא גילה אותנו, היתה הרגשה של עליונות. התפנינו יותר לטיפול אישי. דבר אחר שקשור אצלי באותה תקופה: ערב אחד התארגנו לחניון לילה באזור "חורבה". החושך כבר ירד. התחלנו לנוע בעקבות הראשונים. דודיק הוביל. נסענו כ-5 דקות ולא פגשנו אף אחד. המחשבות התחילו להתרוצץ, דודיק קרא בקשר והחלטנו לנסוע לכיוון מסויים, ולא הגענו. אח"כ ראינו פתאום שנדלק אור בצריח הסנק של דודיק והבנו שמעיינים במפה. מיד לאחר-מכן שברנו שמאלה ובאמת כעבור כמה דקות נפגשנו.

גבי ורדי:

האמת היא שהתקופה הזאת היתה יחסית, תקופה שקטה. הזכירה קצת את תקופת ההתשה. היו חברה שהיתה להם הרגשת פיקניק, אבל בעצם זה לא היה בדיוק כך כי בגבעות אחרות התנהלו קרבות ולי היתה הרגשה שכל רגע יכולה להגיע חטיבה מיצרית ולנו לא היתה יכולה להגיע כל עזרה כי היינו רחוקים כ-20 ק"מ מכוחות שלנו. ב-9.10 היתה התקפה גדולה של המצרים. הם הביאו חטיבה וניסו לתקוף לאורך ציר "חורב". ניסו לפרוץ והכוחות שלנו בדרום התגברו עליהם. למצרים היו אבידות קשות מאד. אחד הדברים האופייניים לתקופה הזאת היתה אי הידיעה לא ידענו מה קורה אפילו בגזרות השכנות. וכאן הציל אותנו, כמו שכבר אמרו, טנק-3 שהיה לו טרנזיסטור. מכשיר הקשר לא בנוי לשידורים ארוכים וכשמשרים הרבה זמן, הוא נשרף בסופו של דבר. וזה מה שקרה באמת לטנק-3. הם הסתובבו הרבה זמן למצוא מכשיר קשר חדש, אבל זה היה מאד חיובי. כך עבר הזמן עד ה-12 לחודש, יום ששי. בשעה 2300 נשלחה אלינו חוליה. הבינו את חשיבות האזור הזה ושלחו חוליה מיוחדת של המודיעין עם משקפות מיוחדות כדי לאתר בדיוק איזה כוחות נמצאים באזור ומה קורה כאן. קבלנו אותם כאילו לא ראינו אנשים מהישוב כבר הרבה זמן. חקרנו אותם. הקצין לא ידע הרבה יותר ממה שאנחנו ידענו. למחרת שלחו פלוגה אחרת, של רפי בר-לב ז"ל. הוא בא עם הפלוגה שלו והחליף אותנו באזור. עשינו הכרה של הגזרה. באותו זמן המצרים חזרו לטנק שנשרף להם בהתחלה וכשהם התקרבו, דודיק לא עמד בפיתוי, למרות שלא אישרתי לו, ופתח עליהם באש והם ברחו. אחרי שהעברתי את הגזרה לרפי בר-לב, התקפלנו חזרה. הגדוד כבר עזב מזמן. אנחנו היינו אחרונים. קבלנו פקודה לנוע צפונה, להגיע לטסה ולרדת על ציר "מבדיל". אמרו לנו ששם יהיה מפגש ונקבל דלק, ותהיה שם התארגנות. דרך אגב, השבויים היו אצלנו כמעט כל הימים האלה. טפלנו בהם יפה מאד. אבנר, שלמד רפואה, בדק את הטייס ואמר לנו איך להתנהג איתו. ביום חמישי שלחו לנו רכב כדי לפנות אותם לאחור. נפרדנו מהם ברגשות רבה ועלינו למעלה. בשלב העליה אני עזבתי את הפלוגה כי היה לי חבר טוב שחזר מארה"ב ונסעתי אליו עם הטנק, לראות אותו. נחום החליף אותי. אותו בחור נפל מאוחר יותר בפריצה, היה מג"ד גדוד סיור.

נחום שקד:

בשלב הזה התקפלנו לאזור טסה, על מנת לתדלק ולחמש את עצמנו. קבלנו מזון ונענו לטסה על ציר "עכביש". היו על הציר הזה חצי מליון יהודים והיה קשה לנוע שם, הרבה צבא וכלי רכב. הצטרפנו לגדוד והמשימה הראשונה היתה להתארגן, כלומר לדאוג לדלק, תחמושת וכו'. לראשונה החברה נפגשו והחליפו חוויות. נפגשנו עם חברה מפלוגות א' וב' ולהם ממש יצא להלחם. הגענו לאזור טסה והפסדנו הופעה של יפה ירקוני. באזור טסה היינו יומיים. היינו כרושים תחת רשתות, כי היתה אפשרות שיחקיפו מטוסים. למעשה זאת היתה מעין הפוגה כזאת, שהביאה רווחה לכולם, פשוט משום שזה היה הרגע הראשון שהיינו קצת פחות אחראיים. עד אז היינו בגזרה שהיינו אחראיים עליה. נהנינו מזה שיכולנו לבשל לעצמנו משהו, אכלנו, התארגנו ולמעשה עד מוצאי שבת היינו בטסה. ביום ראשון בבוקר (ב-14 לחודש) קבלנו את הפקודה לנוע דרומה.

גבי ורדי:

בתקופה הזאת, הגענו לציר "מבדיל" וכינסנו את כל הפלוגה, כולל אלה שלא יצאו אתנו והצטרפו יותר מאוחר. היתה שמחה גדולה. גם מפני שהצלחנו סוף סוף לקבל לטנקים מקלעים ורימונים. זאת היתה הפעם הראשונה שהרגשנו מוכנים כמו שהשריון צריך לצאת למלחמה, עם כל הציוד הדרוש. אפילו משקפות היו לכולם. באותו לילה הסתבר ששני טנקים בפלוגה לא כשרים. עד אז הטנקים בפלוגה הוכיחו את עצמם יפה מאד, למרות הנסיעה הארוכה (פרט למקרים בודדים). באותו שלב הסתבר ששני טנקים לא טובים. הטנק של ישראל קורט, שהתפנה לתיקונים חזר אלינו ביוזמתו והצטרף בשלב מאוחר יותר. ביום ששי בלילה, החברר שיש לו נזילה ותקלה חמורה והוא צריך לעלות לסדנא. הטנק השני - זה הטנק של אבנר, גם לו היתה בעיה וגם הוא צריך היה לעלות. שניהם בכו ממש. פחדו שלא יספיקו לחזור אלינו ושנברח להם. הם עלו. אבנר הספיק לחזור אלינו ברגע האחרון. ישראל לא הספיק. זאת, למעשה, היתה ההתארגנות של יום ששי. בשבת היתה לכל הגדוד שיחה ראשונה עם המח"ט, שלא ראינו אותו מתחילת המלחמה, והוא עדכן אותנו מה קורה בגזרת התעלה ובגזרה הסורית. הוא אמר שהסיבה שאנחנו ממתנינים כל-כך הרבה ולא גומרים את המלחמה, היא שמחכים שיגמרו קודם את המלחמה בגזרה הסורית וחיל האויר יתפנה, ואז נחיל בגזרה שלנו. ובאמת עד לאותו שלב חיל האויר שלנו כמעט לא פעל. לא ראינו מטוסים שלנו. ביום ראשון בבוקר קבלנו פקודה לרדת לגזרה הדרומית של המיתלה, והטיבה היתה שבאזור המיתלה המצרים העבירו לגדה המזרחית דיביזיה נוספת וחששו שהכח שלנו שבמקום לא יספיק. ירדנו לאורך הציר דרומה, הגענו לאזור בסיס הטילים של המיתלה. שם המג"ד קבל עדכון מהמח"ט ונודע לנו שהגענו מאוחר מדי. הכוח המצרי נשבר והושמדו שם הרבה כלים ואין לנו מה לעשות. בכל זאת נשארנו במקום כעתודה. ובלילה שהיינו בבסיס הטילים במיתלה. בשטח הזה, לי אישית, היתה הרגשה מאד משונה. אני הייתי בו במלחמת ההתשה והכרתי אותו כמו את כף היד ובשטחים האלה, שהכרתי כל-כך טוב, ראיתי פתאום שהמצרים יושבים במזח ובכפר, וזאת היתה הרגשה משונה מאד וקשה. בניגוד לזה - היתה חוויה אחרת, נחמדה, פתאום הגיעו לבסיס הטילים כלי רכב אזרחיים, מתנדבים מאשקלון, באמצע ההפגזות.

אליעזר בלה:

הגיע אלינו איזה סנדר אזרחי. התברר שהם מתנדבים מאשקלון. ישר רצו אלינו עם שתייה ושקיות אוכל, מתנה מילדי אשקלון. הם גם חלקו לנו גלויות והיינו צריכים לכתוב כמה מילים הביתה והם טלפנו עבורנו הביתה. עם החבילות הגיעו גם מכתבים מילדים. מאוחר יותר, כשעברנו למקום אחר וחנינו בו וראינו שאין מה לעשות (עמדנו שם שלושה סנקים - שלנו, הטנק של נחום והטנק של אבנר) אני זוכר שאבנר וג'רי וישראל ירדו מהטנק ועשו התחרות ריצה לטנק שלנו - מי יגיע ראשון לחבילות. אבנר החליט שהוא מוכרח לכתוב מכתב תשובה לילדה ששלחה לו את החבילה. ואנחנו מאד התפעלנו מהמכתב שהיה מאד פיוטי. השתדלנו אחר-כך למצוא את המכתב הזה ולא הצלחנו.

גבי ורדי:

ביום שני, ב-15 בחודש, קבלנו פקודה לנוע במהירות חזרה לגזרה המרכזית, לאזור טסה, כאשר בדרך המג"ד קבל פקודה מאריק שרון לעזוב אותנו - כי אחיו נהרג. מאותו שלב מפקד הגדוד בפועל היה הסמג"ד. הגענו לאזור טסה. שוב התארגנו תדלקנו את הטנקים. כנסו את המפ"ים והתחלנו לקבל פקודות לקראת ליל הפריצה. ראינו שהעסק הממשי מתחיל. זה היה בערך ב-4.00 אחה"צ. מטוסים שלנו במסה רצינית התחילו לעבור מעלינו ולהפגיז רכוזי המצרים באזור "מיסורי" והחווה הסינית והרגשנו באמת שהמלחמה מתחילה. התכנית המקורית הייתה כזאת: האוגדה של אריק שרון הייתה צריכה לפרוץ כאשר חטיבה אחת של האוגדה של אריק שרון והחטיבה שלנו, חט' 600 היו צריכות לבצע בלימה באזור "חמדיה", "כישוף" ובאזור "מכשיר", ולהתחיל ללחוץ על המצרים לכיוון מערב לצורך הטעיה. חטיבה 421, מהאוגדה שלנו, הייתה צריכה להיות מוכנה מאחור לקראת צליחת התעלה. וחטיבה 14 הייתה צריכה לבצע את הפריצה עצמה. לחצות בתוך המערך המצרי ולאפשר את הצבת הגשר על התעלה ולאבטח את הגשר למעבר של החטיבה השנייה (421). הגדוד שלנו הועבר תחת פיקוד חטיבה 14. זו חטיבה שהחזיקה את קו התעלה בפרוץ המלחמה ולכן היא הייתה מדולדלת מאד. ספגה אבידות קשות מאד בימים הראשונים ולכן הייתה צריכה תגבורת.

תוכנית הגדוד שלנו: היינו צריכים לקבל פלוגות של צנחנים רכובות על זחלמ"ים. הם היו צריכים לנוע אחרינו ולבצע את הטיהור של היעדים שאנחנו עוברים. השטח המיועד לפריצה הוא האיזור של דיר-סוואיר, כאשר השטח, משני צידי הכביש מכוסה בתעלות השקיה והתנועה לרכב שם היא קשה מאד. כמעט בלתי אפשרית. לכן הייתה חשיבות רבה מאד לאנשי חי"ר מיצריים. פלוגה א' של הגדוד הייתה צריכה לפרוץ מציר "עכביש" לכיוון צפון מזרח ולפתוח את ציר "עכביש" לתנועה. בשלב ראשון, פלוגה ג', שלנו, הייתה צריכה לנוע עד צומת "לקסיקון" - "נחלה" (הציר הראשי, כביש התעלה נקרא "לקסיקון" יש התפצלות וישנו כביש שמוביל לאזור הגשרים, לכיוון דיר-סוואיר. צפוניות לו נמצא ציר "טרטור", שגם הוא מוביל לדיר-סוואיר, וממשיך גם ממזרח לכביש, כלומר חוצה את "לקסיקון"). הפלוגה שלנו הייתה צריכה להכנס עם כוח אחד לציר "נחלה" ולטהר אותו, לפתוח אותו לתנועה. וכוח שני - לנוע על "לקסיקון" ולהגיע לצומת "טרטור", כוח שלישי של הפלוגה שהיה מצוות אנשי סיירת צנחנים היה צריך לעבור אותנו, להכנס לחווה הסינית ולטהר אותה. לצורך העניין הזה התחלקנו לשני כוחות עקריים. הראשון היה בפיקודי והכוח השני - בפיקודו של נחום, הסמ"פ. זה הכוח שהיה צריך אחר-כך לעבור אותנו ולטהר את החווה הסינית. הכוח שלי התפצל לשני כוחות. כאשר כוח אחד בפיקודי, היה צריך להכנס לציר "נחלה" ולטהר את אזור הגשרים וכוח שני, בפיקודו של דודיק ז"ל, מפקד מחלקה 3, היה צריך להמשיך לנוע על ציר "לקסיקון". לצורך העניין הזה התחלנו לנוע בסביבות השעה 5.00 אחה"צ. שטח הכינוס נבחר בוואדי עמוק באזור ציר "כספי". זה אזור שהכרנו היטב מהסיוורים שלנו בתחילת המלחמה. הפריצה הייתה צריכה להעשות בתוך השטח החולי-ישר מערבה. לא דרך שום ציר, סתם דרך השטח החולי. היה עלינו לעבור על ציר "לקסיקון" מדרום למעוז שלנו שנכבש במלחמה, שנקרא "לקקן". נענו לאזור הכנוס ובדרך נחתה עלינו ארטילריה כבדה מאד. כנראה שהמצרים הרגישו שהולך להיות משהו וירו ארטילריה ממש צפופה. מספר כלים של התותחנים שהיו לידנו, נדלקו ובערו. המשכנו לאזור הכנוס. הגענו לפנות ערב. הייתה צמודה אלינו חוליה טכנית רוב המלחמה. היא נעה על זח"ל והיו לה בעיות קשות בהתקדמות בשטח. אני אמרתי להם שבכל זאת ינועו אחרינו, כדי שאם יהיו חקלות בטנקים לפני הפריצה, יהיה מי שיתקן. הם לא הצליחו להתקדם.

ראובן טרנב: ג' 10/1

בחניה האחרונה שלנו, שהייתה בסביבות 5.00 - 4.30 אחה"צ, הטנק של גבי עמד ראשון, הטנק של דודיק שני והחוליה הטכנית לידם. אמרתי לגבי שכדאי לצלם את כל הפלוגה, תמונה של כל החברה. בעיני נחום זה לא מצא-חן, הוא אמר לי לא להיות ציני. בסוף הצטלמנו כל הפלוגה. אח"כ בסביבות 5.00 התחלנו לנוע. החוליה נעה אחר הטנקים די מהר, אבל אח"כ איבדנו איתם קשר עין. זמן רב אחרי כן אבדנו גם את הקשר האלחוטי איתם.

גבי ורדי:

כשהגענו למקום הכנוס, לפנות ערב, ראינו מחזה שעד עכשיו אני זוכר. זה היה מאד מרשים. הכוח של חטיבה 14, שהיה למעשה כוח עצום, היה מרוכז בשטח קטן: בשורות, שורות, שורות של טנקים וזחלמים. ממש כוח עצום. החברה אמרו שיש הרגשה של כוח עצום. היו בטוחים שרק נתחיל לנסוע עם הכוח הזה - וזהו זה, הכל בידינו, המלחמה נגמרה. לכולם הייתה הרגשה טובה. המלחמה הזאת נמשכה יותר מדי זמן ומרטה לכולנו את העצבים. רצינו לגמור עם זה.

בכינוס החלפנו כמה מילים עם הצנחנים שהיו צריכים להצטרף אלינו. לצערינו בקושי הספקנו להכיר אותם, וכבר היינו צריכים לזוז. הספקנו לתאם כמה דברים והתחלנו את התנועה בחולות. באזור הכנוס עוד הספקתי לעשות סיור בין הטנקים של הפלוגה ולהחליף כמה מילים עם החברה. אני רוצה לציין שהיתה בהם שלושה, מן בטחון עצמי שאני לא יודע בדיוק מאין הוא נשאב. הלכתי לבדוק איך עובדים מכשירי הלילה בטנקים, כי הסתבר לנו שהפריצה חעשה בלילה מאד מאד חשוך. החברה ממש היו שלושים. בעיקר דודיק. הוא סיפר שהוא דבר עם הצוות שלו והם מתרגשים. מרגישים שהלילה יהיה לילה גורלי, אבל היתה בהם שלושה. אף אחד לא חשב למה אנחנו בפריצה, או משהו כזה. זה מאד הרשים אותי, כי החברה האלה רק לפני שבוע נלקחו מהחיים האזרחיים, כל אחד מהמקום שלו. זה לא חברה שנמצאים בצבא כל יום. זה דבר שהוא די קשה להסביר. הוא קיים, וטוב שהוא קיים.

התחלנו את הפריצה בסביבות השעה 6.00 בערב. התחלנו לנוע. התנועה היתה קשה מאד בשטח החולי. בתוך החטיבה שלנו, שני גדודים היו צריכים לנוע לפנינו על ציר "לקסיקון", לעבור כמה שאפשר צפונה ולתפוש שם עמדות. התפקיד שלהם היה לא להתעסק עם המצרים, אלא לנוע כמה שאפשר יותר מהר על הכביש, צפונה ולהתמקם. יותר מאוחר הסתבר שזה היה די קריטי והעמיד את כל הפריצה במצב עדין. אנחנו היינו הגדוד השלישי. הוטלה עלינו משימה לפרוץ לתוך השטח ולטהר אותו ולתפוש עמדות. במשך התנועה, הטנקים של הגדודים הקדמיים וטנקים של פלוגה ב' נתקעו בתעלות ההשקיה ולא הצליחו לצאת. התעכבנו הרבה זמן בנסיונות חילוץ. בסוף דחפנו הצידה את הטנק של המ"פ, גדעון גלעדי ז"ל, שנחקע בתעלה והמשכנו קדימה. כל הבעיה היתה רק בעיה של שטח. לא נחקלנו במצרים - זה היה שטח מת בין הארמיות. מצרים לא ראינו בינתיים. עלינו על כביש התעלה והתחלנו לנוע צפונה תוך כדי ירי לשני הצדדים כי התחילו לירות עלינו מכל הצדדים בכל סוגי כלי הנשק: טנקים ונשק קל. החשכה היתה מוחלטת ולא ראינו כלום. בשלב הזה - הגדודים שנעו לפנינו הצליחו לעבור את הצומת ועלו צפונה כמעט בלי אבדות. כמעט ולא פתחו עליהם באש. אני לא יודע מה היה השיקול של המצרים, שהם לא פתחו באש. יכול להיות שפשוט היתה שם תדהמה גדולה. קשה לי להאמין שזה היה מתוכנן, לתת להם לעבור ואחר-כך לכתר אותם. בכל אופן, הם עברו שלמים. ברגע שאנחנו התחלנו לעבור, נפתחה עלינו אש מאד מאסיבית ועלינו למעשה על מארב נ.ט. שהיה פרוש על כל אזור החווה הסינית, משני צידי הכביש. המארב כלל טנקים ונ.ט. ובזוקאים שישבו ממש על הכביש. באותו שלב התחיל קרב קשה מאד ועקוב מדם. אני פניתי פה לציר "נחלה" והספקתי לעבור חצי דרך. אחרי נסע זחל"מ של מ"פ צנחנים. ראיתי שהזחל"מ נפגע ומתפוצץ. לא נשאר שם אף אחד. הציר נחסם והצנחנים שהיו מאחור לא יכלו לעקוף, כי זה שטח ביצתי. אנחנו המשכנו לנוע לאורך הציר ולטהר אותו. באותו שלב גם הכוח של דודיק כהן שהיה על הכביש - פתחו עליו באש בצורה מאד רצינית. אני הייתי אתם בקשר כל הזמן. בשלב מסויים התוחחן של אבנר דיווח לי שהטנק שלהם נפגע והמפקד שלהם, אבנר, נפצע. נתתי הוראה לנוע מיד לאחור ולפנות אותו. הרופא היה ממוקם במעוז שלנו מאחור "בלקקן", ושם הוא קיבל את כל הפצועים של הפריצה. הטנק נסע לאחור לפנות את אבנר לרופא, אבל זה היה כבר ללא תועלת, כי הפגיעה היתה קשה, והוא נהרג במקום. כמה שניות מאוחר יותר נפסק לי הקשר עם טנק 3, כנראה שבאותו שלב הוא נפגע. קראתי לו בקשר מספר פעמים ולא ענה. גם הצנחנים נפגעו בזחלמים לידנו ומג"ד הצנחנים הודיע לי שהוא מארגן את הכוח שלו ושהוא לא יכול להמשיך כרגע וביקש שנחכה. ראיתי שבציר שלנו אין מה לעשות יותר, אז שברתי חזרה לציר הראשי, על מנת לארגן את הכוח, לראות איפה נמצא טנק 3 ומה קורה איתו. להגיד את האמת: זה היה רגע ממש קשה. על הציר עצמו היו מונחים עשרות טנקים שלנו. טנקים של פלוגה ב' ושלנו היו מרוכזים משני הצדדים, פגועים, חלקם בצורה קלה יותר. בחלק מהטנקים הפגועים ישבו אנשים והמשיכו לירות. ירדתי מהטנק רגלית והתחלתי לשאול על הטנקים של הפלוגה שלנו. הם בקושי ידעו לענות כי רובם היו אנשי צוות ולא מפקדים והם אמרו שהם ממשיכים לירות. מספר הטנקים היה די גדול. באותו שלב קבלתי פקודה מהמח"ט להתפרש באותו אזור ולהמשיך לירות על המצרים ולהחזיק בשטח. מצב כוחותינו היה כזה: אנחנו ישבנו כ-500 מ" מהצומת, כאשר מאחורינו ישבה פלוגה א' והיו צנחנים ועוד מספר כוחות. כ-5 ק"מ לפנינו ישבו שני גדודים של החטיבה שהיו לגמרי מנותקים. אי-אפשר היה להגיע אליהם והם לא יכלו לחזור חזרה. התחילו לתקוף אותם והם התחילו לספוג אבדות. אחד הגדודים של יואב ברום ז"ל מג"ד הסיור, קבל פקודה לנסות לפרוץ חזרה את הצומת. בדרך הפריצה הוא עצמו נהרג והגדוד שלו סבל אבדות קשות מאד. אבל הצומת נשארה חסומה. דבר אחד היה לטובתנו - ציר "נחלה" היה פתוח ורצועה צרה היתה לנו עד התעלה. כבר באותו שלב, התחילו לעבור בו כוחות של החטיבה השלישית, של האוגדה וכוחות הנדסה עם הגשרים. הם עברו על ציר "נחלה" לכיוון התעלה, התחילו להציב את הגשרים והטנקים התחילו לעבור וזאת למרות ירי הארטילריה ולמרות שהמצב היה מאד לא ברור ותנועה קטנה של המצרים כ-500 מ' דרומה, יכולה היתה לנתק את כל המבצע. כנראה שלא היה להם כוח לעשות את זה, והם גם לא הבינו בדיוק מה קורה. בכל אופן, עד שעומ הבוקר המוקדמות, 4.00 - 3.00 נשאר המצב הזה של חילופי אש ארטילרית. עם שחר נכנס כוח של צנחנים לאזור החווה הסינית על מנת לטהר ולכבוש אותה. הם נכנסו למצב מאד קשה עם המון אבדות. הם לא הצליחו להחליץ משם, ואנחנו קבלנו את המשימה לנסות לפרוץ בכל זאת לצומת. ניסינו והצלחנו. נכנסנו בצורה כזאת, שנחוס, בלומברג ומחלקה 2 לא נסעו על הכביש אלא שברו לתוך השטח, עשו איגוף קטן ונעצרו כשהחזית שלהם לכיוון מזרח ומשם התחילו לירות בצורה אינטנסיבית לעבר המצרים, שישבו על הצומת. עקב זה אנחנו הצלחנו לתמרן על הכביש בין הטנקים הפגיעים ולעבור ולהכנס לתוך הצומת. המצב שם היה די ביש כי השטח הוא פתוח לגמרי ועמדו שם

טנקים מצריים וירו ומסתור לא היה. הסתתרנו מאחורי טנקים פגועים וירינו חזרה. בשלב הזה נשארנו בצומת עד שנגמרו הפגזים. בכל טנק נשאר פגז או שניים והמצב היה גרוע. הודענו למח"ט והוא אמר לנו להחזיק עוד קצת ושהוא שולח מישהו להחליף אותנו ובאמת הגיע כוח אחר והחליף אותנו בצומת ואנחנו נסענו חזרה. בפריצה הזאת של הבוקר ספגנו עוד אבדות. הטנק של אבנר, אחרי שהם פינו את אבנר לרופא, חזרו אלינו עם שלשה אנשי צוות, כשישראל לנגר תפס פיקוד על הטנק. הם המשיכו אתנו כל הזמן. בבוקר, בפריצה, הוא נסע על הכביש יחד איתי והם קבלו כנראה פגיעה בצריח, והטען-קשר, ג'רי, שהיה בחוץ, כדי לעזור לישראל, נפגע ונהרג. ישראל הפנה את הטנק לאחור ופינה אותו לתאג"ד. כשנסענו כולנו לכיוון התאג"ד למלא פגזים, פגשנו אותם שוב והסתבר לנו מה קרה. באותו שלב אמרתי לצוות הזה להתפנות חזרה לטסה. בנוסף לזה, שני טנקים מהכוח שעשה את האיגוף דרך החולות עם בלומברג - עלו על מוקש כי שני צידי הדרך היו ממוקשים בצורה רצינית מאד: הטנק של נחום והטנק של שמרלינג, הצוות נפצע בצורה קלה. הם התפנו רגלית. בשלב מאוחר יותר נחום החליף טנק והצוות עלה למעלה - זה התרחש ב-16 לחודש, בבוקר.

נחום שקד:

ב-15 באוקטובר אחה"צ, אנחנו התכנסנו, כפי שגבי הזכיר, בציר "כספי" והתארגנו שם לתחילת התנועה, כאשר המטרה היתה לפרוץ וליצור את ראש הגשר. הכוח שהיה איתי, היה ת.פ. סמג"ד הצנחנים כאשר גם הוא וגם אני לא ידענו מה עומד לקרות. אני זוכר שהוא בא אלי ומסר לי את התדרים של הכוח שלו. בקושי הספקנו להכיר. אני העברתי את התדרים לבלומברג והוא רשם לו אותם על היד. כל זה התרחש תוך שניות וכבר היתה חשכה. התחלנו לנוע כשאנחנו מתארגנים תוך כדי תנועה וכל אחד תופש את מקומו בכוח. המשימה שלנו היתה להגיע לאזור צומת "טרטור"- "לקסיקון", לפנות ימינה (מזרחה) לכיוון החווה הסינית ולטהר אותה. היום כשאני מסתכל לאחור, אני רואה כמה שהיינו תמימים: היינו 5 טנקים והיה אתנו כוח של צנחנים וחשבנו שנצליח להסתדר שם. אני זוכר שאמרתי לסמג"ד של הצנחנים שקשה לנו להלחם בלילה. קשה מאד לזהות ולפגוע במטרות בלילה. אז הוא אמר לי: "אל תדאג! יהיו שם מטוסים ותאורה ויהיה שם אור יום". כנראה שבאמת ככה הוא חשב. למעשה, לא היה שם אפילו פגז תאורה אחד. אני זוכר ששאלתי אותו איך הוא רוצה לעלות על החווה הסינית והוא אמר שניסע בכביש וכשנגיע לחווה נפנה ימינה ונטהר את השטח. צריך לזכור שבאזור זה היה כוח של כמה מאות טנקים מצריים והרבה מאד כוח חי"ר. היתה שם דביזיה ואנחנו היינו בקושי חצי פלוגה. התחלנו לנוע בציר "כספי" נענו אחרי הכוח של גבי ובאזור כביש התעלה לא נתקלנו בשום התנגדות. נענו צפונה עד לאזור "לקקן" ושם נפגשנו בטנקים הראשונים של הכוח שלפנינו. המשכנו לנוע עוד כ-200 מ' ואז התחילו להמסיר עלינו אש בצורה מאסיבית מאד. צריך לזכור שהיה חושך והשטח קשה מאד לפרישה של שריון, וקשה מאד מבחינת לוחמת שריון. אנחנו רגילים להכין את הכלים שלנו בפרישה רחבה עם אבטחה ובמקום זה אי-אפשר היה. עמדנו על הכביש די צפופים, יחסית, כאשר בינות לטנקים עמדו זחלמ"ים של הצנחנים שהתפקיד שלהם היה לטהר את החווה הסינית מכוחות הרגלים המצריים שהיו שם. אבל מבחינה מעשית הם הפריעו לשריון, שהיה על הכביש, לנוע. היתה שם המולה רבה. מצד מערב היה לנו האגם, שאי אפשר היה לנוע מערבה, משום שהשטח בוצי וממוקש. מצד ימין היו תעלות מים וגם מזרחה אי-אפשר היה להתפרש, כך שהתנועה היתה מוגבלת על הכביש, ואני זוכר שבתוך התעלות ראינו חיילים מצריים וקראנו לצנחנים שיצאו ויטהרו אותם, אבל בשלב ההוא זה לא התבצע כי מפקד הצנחנים לא כל-כך הסתדר עוד עם הכוח שלו ולא היה מי שיעשה זאת. השלב של הלילה היה שלב קשה לכולם בגלל הלחימה הקשה. לא ידענו מי ומאיפה יורים עלינו. עקב זאת גם התנועה שלנו היתה מוגבלת כי פחדנו לפגוע בכוחות שלנו. הגבנו לכל כיוון שראינו ממנו הבהק אור שמענו צרור-לשם ירינו. החשש היה גדול. מצב זה נמשך עד לבוקר ה-16 בחודש. עד 8.00 בבוקר היה ערפל כבד מאד שלא איפשר לראות כלום. רק בסביבות 8.00 בבקר התחיל הערפל להתפזר וראינו איפה היינו במשך הלילה. עכשיו הדברים התבהרו ויכולנו להגיב בצורה יותר אפקטיבית. בלומברג הצליח לפגוע בטנק מצרי בפגז הראשון. השמדנו שם מספר טנקים, למרות שהמצרים עבדו בתבונה רבה. הם הסתתרו מאחורי השיחים הגבוהים שהיו שם וזאת היתה הסיבה שאפילו כשכבר האיר היום לא תמיד זיהינו מאיפה בדיוק יורים. רק כשברנו קצת מן הציר ימינה, ראינו את הטנקים המוסוויים ויכלנו להשיב אש מכוונת.

גבי ורדי:

אנחנו נסענו בחזרה ל"לקקן" בבוקר ה-16 בחודש, אחרי שהחליפו אותנו בצומת, במטרה למצוא ב"לקקן" תחמושת ולמלא את הטנקים. היתה אכזבה קשה כאשר הסתבר לנו שציר "עכביש" שנפתח לתנועה בלילה, נחסם שוב על ידי המצרים, שהתמקמו עם טילים ופגעו בכל מי שניסה לעבור. משאיות התחמושת לא יכלו לרדת מהכביש ולעבור דרך החולות ולכן לא היתה תחמושת. נגשנו לטנקים פגועים והוצאנו את התחמושת שהיתה בהם והעברנו אותה לטנקים שלנו ובצורה כזאת חזרנו למלחמה בצומת. התקדמנו קצת צפונה ונשארנו שם בעמדות כל היום. באותו שלב הכוחות שמאחורינו צלחו את התעלה והתחילו להלחם בצד השני. בחניון הלילה, הפלוגה שלנו, שמנתה באותו שלב, רק 5 טנקים פעילים, קבלה פקודה להכנס לתוך החצר של המעוז בדיר-סוואיר ולאבטח את הגשרים, כדי שכוחות קומנדו מצריים לא יוכלו לחדור ולחבל בהם. נשארנו שם כל הלילה. היתה הרגשה די טובה. בטעם הראשונה ראינו את קו המים וידענו שכוחות שלנו כבר בצד השני. ישבנו על התעלה ממש, וזה היה הלילה ששינה את כל התמונה בחזית הדרום. מהלך המלחמה השתנה ברגע שכוחות שלנו צלחו את התעלה והעבירו את הלוחמה לשטח מצריים. עד אז היינו למעשה כוח עצמאי, מסונף לחטיבה הפורצת ולפי

התוכנית היינו צריכים בשלב זה להצטרף לחטיבה שלנו ויחד אתם לצלוח את התעלה. אחרי מה שקרה בפריצה ומפני שחטיבה 14 ספגה כל-כך הרבה אבדות, הרי שאם היינו עוזבים אותה, כמעט לא היו נשארים בה טנקים. אריק שרון החליט להשאיר אותנו בחטיבה 14 ויחד אתם היינו בעמדות כל הבקר. בסביבות הצהריים עלינו חזרה לציר "כספי", בערך לאותו אזור שממנו התחלנו את הפריצה, למלא דלק ותחמושת ומזון. שם התנפלו עלינו כל המפקדות והחימוש וטפלו בנו ממש באופן יוצא מהכלל. העמיסו אותנו מזון וכו'. נפגשנו גם עם החוליה הטכנית שלנו. אז כבר היינו פלוגה אורגנית בגדוד שצורפנו אליו. ולמעשה היינו אנו מרבית הגדוד. זה גדוד שלא נשאר ממנו הרבה לאחר קרבות הבלימה. בצד השני של התעלה כבר היו מפקדות וחימוש והיתה תנועה רבה. בסך הכל אזור ראש הגשר היה צר יחסית והיווה נקודה מאד קריטית. משום כך, כל הכוחות שהיו באזור היו בעמדות על מנת לבלום כל נסיון לנתק את ראש הגשר. בשלב זה נהלנו קרב סטטי עם המצרים, כשמדי פעם הם מנסים להתקרב לגשר. בלמנו אותם והמלחמה היתה סטטית במשך כמה שעות. למעשה היינו מעט טנקים וכל הזמן היינו חייבים להיות בעמדות בכוננות, כך שלאכול - היינו מורידים טנק אחרי טנק. טנק אחד היה בעמדה, אוכל, חוזר ואז טנק אחר היה יורד. בלילה נשארו באותן עמדות בצורה קצת יותר צפופה לחניון לילה. למחרת בבוקר, ב-18 לחודש, פתחנו בקרב להרחבת ראש הגשר. זה היה קרב חטיבתי, או קצת על-חטיבתי, כאשר הכוונה היתה שכל החטיבה תתפרש בקו הזה ותלחץ על המצרים צפונה, בכוונה להרחיב את ראש הגשר. לנו יצא להיות ממש צמודים לתעלה. התחלנו לנוע צפונה לאורך קו המים. ראינו אלפי מצרים מתרוצצים בשטח. כל השטח היה מלא כלי רכב מצריים, חלקם פגועים, היה קשה לדעת מי פגוע. המצרים התחילו להמלט, מי בשחיה ומי באמצעים אחרים, לצד המערבי של התעלה. כוחותינו בצד המערבי, היו מולנו, קצת יותר צפונה ונכנסו לעומק. הצנחנים שהיו בצד המערבי של התעלה, התקדמו במקביל אלינו, לאורך הרמפות (אותן רמפות שהמצרים בנו במלחמת ההתשה לצורך עמדות - ירי של טנקים. אלה רמפות גבוהות מאד והן שולטות על כל כביש התעלה). על הרמפות האלה המצרים ישבו. הצנחנים כבשו רמפות בצד השני והתקדמו במקביל אלינו בצד השני, על-מנת שלא יירו עלינו מאחור. כאן התקדמו צפונה די בקלות. המצרים ברחו בהמוניהם. עברנו צפונה את ציר "שיק", כ-1½ ק"מ ואז נתקלנו פתאום בכ-10 טנקים מצרים שהתחילו לירות עלינו מטוח קצר ביותר. הפלוגה שהיתה לידנו, מהגדוד הסדיר, התחילה להפגע. טנק המ"פ נדלק ממש בהתחלה וטנק אחד משלנו הלך לעזור ונפגע גם הוא. בשלב זה נעצרנו במקום. פה קבלנו הנחיה ארטילרית רצינית. אני נפצעתי מרסיס ונחום קבל את הפיקוד.

נחום שקד:

ציר "שיק" הוא למעשה תעלת-מים שהיתה מיועדת לנקז מים לאזור החווה הסינית. נערכנו לכל אורך התעלה, והיה שם חניון רכב עצום שקודם ירינו עליו. ההסתערות עליו התחילה ברגע שחשבנו שהוא נקי. ובאמת כך היה. אנחנו נערכנו בחניון זה והתחלנו בהסתערות צפונה כאשר באופן אבסולוטי היה שם גדוד, ומבחינת הטנקים שלנו, היו למעשה 9-10 טנקים. הפלוגה שלנו משכה קרוב לאזור המים. היינו על 3 טנקים והמטרה שלנו היתה לנוע צפונה לאזור השטח השולט ולתפוש אותו. זאת במטרה שכל הגדוד יוכל לנוע צפונה. תוך כדי הסתערות, נתקלנו מסווחים קרובים מאד בטנקים מצריים שהיו בתוך חפירות שלא ראינו, הם חיכו שנתקרב, ואז עלו לעמדות. אני זוכר שספרנו מהטנק שלי 6 טנקים, אבל היו יותר ובטוחים של 150-200 מטר מאתנו. בשלב זה כל אחד מאתנו תפס לו מחסה מאחורי איזו גבעה קטנה, והשבנו אש. המצב היה לא סימפטי. הסברתי למג"ד שנחלקנו מטוח קצר ובקשתי ממנו שינוע קצת מזרחה על מנת לסייע לנו. הוא משך צפונה ונפגע שם טנק אחד שלו והוא נתקע במקום. כך שלמעשה נשארו רק שלושה טנקים ונהלנו קרב מסווחים קרובים ביותר.

דורון קומורוב:

אנחנו נכנסנו לשטח הזה כשהיינו בטוחים שאין בו יותר כוחות. התחלנו להשמיד את הכלים שחשבנו שאולי עוד יש בהם משהו. ברגע שזיהינו את הטנקים המצריים, היינו בטוח של כ-200 מ' מהם. הטנק של גבי נכנס ביני ובין המצרים. התחלתי להשתולל ולצעוק לנחום שהוא מפריע לי לירות, ושזה עניין של שניות מטוח כל-כך קצר. נחום הודיע לגבי וגבי טען שהוא לא מזהה את הטנקים. הקפתי קצת מהעורף של גבי ויריתי פגז. ההתרגשות היתה כל-כך גדולה, שיריתי כמה פגזים בלי לפגוע. זה היה טוח כל-כך קרוב וכמה שהנמכתי את הקנה, לא הצלחתי לפגוע. תוך כדי ירי כנראה שפגעתי באחד הטנקים והמצרים נבהלו והתחילו לנטוש את הטנקים שלהם. ואז התחילה לרדת עלינו ארטילריה וגבי נפצע. התחלנו לנוע אחורה. אני נתתי פקודה לנהג לסוע אחורה, והוא לא שם לב שזה לא נחום, ונסע אחורה וכל הפלוגה נוסעת אחרי, עד שנחום צעק לו - לאן הוא נוסע. נעצרנו והתארגנו.

אליעזר בלה:

אני בתור תותחן, רוצה לספר איך צריך לתפוש את הפיקוד על הטנק אחרי שהמפקד נפגע. כשגבי נפגע הייתי צריך לתפוש את הפיקוד. לפני שאמשיך אני רוצה לציין - כשרואים טנק, זה כמו משהו שנוסע ויורה, אבל בפנים יושבים בני אדם. בעצם הקרב הזה ראינו משאית מצרית, נוסעת די רחוק מאתנו. גבי נתן פקודה לירות. ירינו ופגענו בה וראיתי שני אנשים קופצים החוצה. אחד היה פצוע ונפל על הארץ והשני התחיל לברוח. התחלנו שוב לירות עליהם והבחור שברח, חזר בו, ורץ

אל החבר שלו, סחב אותו בידיים ופינה אותו. ואז ראינו שגם מולינו נלחמים בני אדם. אחר-כך השתתפנו בקרב פנים אל פנים עם המצרים בטווח קצר מאד. טנק אחד נפגע והתקפה נעצרה ואז חטפנו ארטילריה וגבי נפצע. ברגעים הראשונים הוא לא הרגיש שהוא נפגע והמשיך לפקד על הטנק ועל הפלוגה, ופתאום הוא הרגיש חולשה ואמר לנו שנפגע. תפסתי אותו בידיים והורדתי אותו לכסא התותחן ועליתי למעלה. אני אמנם הייתי מפקד, עברתי קורס מטק"ים וזה לא היה חדש עבורי, אבל אחרי שנמצאים בפנים ולא רואים מה נעשה בחוץ, פתאום לא יודעים איפה נמצאים. לא הייתה לי ברירה. יוסי הטען, שהוא סטודנט לרפואה, טיפל בגבי. מאד דאגנו לו. ראיתי שהפלוגה נסוגה ונסעתי אחרי נחום לאורך ציר "שיק". עמדנו שם עד שנחום החליט שצריך לפנות את גבי ואמר לי לנוע משם. לא ידעתי לאן לפנות אותו. לא התמצאתי בשטח. ראיתי את התעלה וידעתי איפה הצפון ואז קבלתי הוראה לחזור כי הסתבר שישנם עוד פצועים. חזרתי ואספתי את כל הפצועים שהיו לנו, 4 פצועים. בפיק ברכיים הייתי צריך להוביל את הטנק לרופא דרך שטח ביצתי שלא הכרתי. נסעתי דרומה וניסו לתדרך אותי בקשר. אמרו לרופא לזרוק רימוני עשן כדי שנדע איפה הוא. אחרי שקצת התבלבלנו הצלחנו להגיע לרופא לפי העשן. שם טיפלו בגבי וביתר הפצועים. בינתיים שמענו בקשר ששאר הטנקים נלחמים קשה וגבי סרב להתפנות לאחור. אנחנו ברגשות מעורבים, לא ידענו מה לחשוב. מצד אחד רצינו שגבי יהיה אתנו, הוא החדיר הרבה בטחון בכל הפלוגה. מצד שני הוא היה פצוע ודאגנו לו. הוא נפגע בראש ולא ידענו מה מצבו. גבי התעקש וסרב להתפנות.

נחום שקד :

הקרב הזה, למעשה, לא נמשך הרבה זמן. ברגע שדורון השיג את הפגיעה הראשונה, הוא באותו כיוון של הקנה, פגע בעוד שני טנקים ואז הייתה בעיה שנשארונו בלי תחמושת ומי שהציל את המצב באותו רגע, היה בלומברג, שקודם נשאר מאחור בגלל איזו תקלה שהיתה לו בטנק ועכשיו הוא בא מלא תחמושת. אני כל הזמן נסיתי לכוון אותו לאזור שהטנקים יורים והמצרים התחילו לנטוש את הטנקים שלהם ולברוח. המג"ד שהיה עם יתר שתי הפלוגות (5 טנקים) המשיך לעלות צפונה. אנחנו דיווחנו לו שנשארונו בלי תחמושת. נדמה לי שבטנק שלנו נשארו 5 פגזים. אמרנו ש-4 פגזים אנחנו מייעדים למצרים ואחד, אם זה לא יילך, בשבילנו. ואז נעצרנו והמג"ד בקש מהמח"ט לנוע לאחור למלא פגזים, אבל לא קבל אישור. אז חזרנו חזרה. בשלב זה היינו בערך 800 מ' עד ק"מ צפונית לציר "שיק". התארגנו לאורך הציר, למקרה שטנקים מצריים נוספים יעלו לעמדות וינסו לפגוע. בשלב הזה ירדה עלינו ארטילריה של פגזי-זרחן שזה חומר דליק מאד. ברגע שהם פוגעים בטנק, הם מדליקים אותו. זה נמשך בערך 3/4 שעה. ואז קבלנו הוראה לנוע לאחור, וחזרנו חזרה מאיזור ציר "שיק" ל"לקסיקון", ליד החווה הסינית ואז ראינו בפעם הראשונה מה באמת קרה באיזור החווה הסינית. ראינו שם הרבה טנקים פגועים, גם שלנו וגם של המצרים. זאת הייתה הרגשה מאד לא נעימה. חזרנו ועברנו שוב את הצומת שכמה ימים לפני-כן נלחמנו בה ולמעשה התארגנו באזור שקצת מזרחה מ"לקקן" לצורך טיפול בטנקים וקבלת תחמושת. הייתה חשיבות עצומה לכך שהאנשים יוכלו קצת לנוח. היינו שם יום וחצי.

גבי ורדי :

בשלב זה הטנקים שלנו התחילו קצת להתעייף מהמלחמה והתחילו להיות בעיות טכניות. הטנקים עבדו קשה מאד עד אז. הטנק של לייזר נעצר מיד לאחר ההתקפה על ציר "שיק" והטנק של בלומברג הייתה בו תקלה שהוא התגבר עליה בעצמו. היינו עם מעט מאד טנקים והמצב היה די חמור, גם כגודד וגם בחטיבה. המצרים התחילו להתעורר ולהבין מה קורה והתחילו לחוץ עם הארמיה ה-3 כלפי צפון. ועם הארמיה ה-2 מצפון לדרום והיתה סכנת ניתוק. הצוות של אפרי והצוות של ניר עלו לססה וגם הטנק של לייזר עם הצוות היה בטסה, כך שהפלוגה הייתה מאד מדולדלת. אמרתי להם שכשיחזרו ינסו לתפוש את הפלוגה באזור "לקקן" והם הצטרפו לפלוגה. קבלנו פקודה שאנחנו עומדים לחצות את התעלה ולהצטרף לקרבות שהיו אז בגדה המערבית. לכן עשינו מאמצים לארגן את הצוותים ואת הטנקים. לייזר חזר אלינו עם טנק הקין והצלחנו לחלץ גם שני טנקים נוספים שהיו תקועים עוד מיום הפריצה בתוך התעלות. הם היו נטושים בתוך התעלה. חלצנו אותם, וניר ואפרי שחזרו עם הצוותים עלו עליהם ושוב היינו פלוגה סדירה של שבעה טנקים שהם בערך שני שלישים מפלוגה נורמלית. זה היה ב-19 לחודש. המשימה שלנו הייתה אבטחה כלפי דרום, והתארגנות לצליחה. שהינו שם ב-19. בשבת ה-20 לחודש, קבלנו פקודה לצלוח את התעלה. צלחנו את התעלה באזור ציר-סוואיר על הגשר הגלילי. זאת הייתה הרגשה מאד טובה. בצד המערבי ראינו נוף שונה לגמרי ממה שאנחנו רגילים לראות בסיני. הייתה צמחייה עשירה ומטעים. היו שם הרבה כוחות שלנו והחברה די נדהמו לראות שם אפסנאות וסדנא. ממש כמו בבית. הגענו לציר שנקרא ציר "חבית", באותו זמן התחלנו לנוע בו צפונה. מאזור זה התחילו קצת הבעיות. היו שם מצרים. צריך לציין שבגדה המערבית, הפרישה של המצרים הייתה דלילה בהשוואה לצד המזרחי. כנראה שהם העבירו את כל המסות שלהם, בעיקר מבחינת האיכות, לגדה המזרחית. כל מי שנשאר בגדה המערבית - היו ליגה ב' וג' של הצבא. חיילים הרבה פחות מאומנים. התחלנו להתקדם צפונה, והם אמנם ירו כמה טילים וטנק אחד מהגודד נפגע, אבל למעשה בהתנגדות רצינית לא נתקלנו. ב-20 לחודש הספקנו להגיע עד לנקודת המפגש בין ציר "חבית" ותעלת מים מתוקים שעוברת באזור. שם נשארונו לחניון לילה. למחרת בבוקר קבלנו פקודה להגיע לבסיס טילים (של טילי "סאם") שהיה כ-2 ק"מ צפונה מאתנו. עשינו התקפה מרשימה על בסיס הטילים והסתבר שכמעט לא הייתה שם התנגדות. הכוח המיצרי ברח. תוך כדי התקפה מישהו פגע באחד הטילים והטיל התרומם והתפוצץ וזה עשה שם עשן צהוב ומסריח ואנחנו חשבנו שמתקיפים אותנו בגזים.

כולם התחילו ללבוש מסכות ואז הסתבר שזה טיל. שאלתי את לייזר, שהיה ליד המג"ד, מי "האדיוט" הזה שירה בטייל והוא אמר לי שזה המג"ד... נשארנו בבסיס הטיילים כל אותו יום. באותו זמן, זה היה נראה לנו ממש כבזבז. אחרי כל הקרובנות שהשקענו בפריצה וכל מה שעבר פה כשהולך לנו קל, עוצרים אותנו ולא נותנים להתקדם. מה עוד, שהיינו רק 4 ק"מ מהכביש הראשי של אסמעיליה - קהיר וידענו שאם אנחנו מנתקים אותו, אז יש רק עוד ציר אחד מקנטרה, שהוא לא טוב, שמוביל לתעלה, ועוד כ-10 ק"מ גם הציר השני מנותק וכל הכוח שנמצא בצד המזרחי של התעלה - מנותק לגמרי. הסיבה לכך שעצרו אותנו, ואנחנו לא ידענו באותו זמן, היתה שבציר המקביל אלינו, שהוא אזור מאד סבוך מבחינת הצמחייה, נעו צנחנים שלנו עם פלוגה א' שהיתה עם 5 טנקים. הם ספגו אבדות רציניות מאד בגלל הצמחייה הסבוכה. המצרים ישבו שם בתוך הצמחייה וחיכו שהכוחות שלנו יתקרבו לטווח אפס ואז פגעו בהם. אותנו עצרו, כי לא רצו שנתקדם ונהיה חשופים מהגב. עמדנו שם יום שלם וגם בלילה נשארנו שם לחניון לילה. ב-22 לחודש קבלנו פקודה להמשיך להתקדם וללחוץ צפונה. היה שם גשר, על התעלה המתוקה והגשר הזה היה הנקודה האחרונה בה המצרים יכלו לעכב אותנו מלנוע צפונה. התעלה היתה עמוקה ואם הם היו מפוצצים את הגשר הם היו מונעים מעבר טנקים. לכן היה חשוב לנו מאד לכבוש את הגשר.

לייזר חיים:

בלילה, נחום ואני קבלנו פקודה לעלות על הגשר, יחד עם צנחנים. עלינו תוך כדי אש. היינו בערך 1 ק"מ מהפלוגה ו-2½ ק"מ מכביש איסמעיליה. אמרו לנו להחזיק את הגשר בלילה, וביום הצנחנים היו צריכים להכנס לתוך איסמעיליה (חטיבה שלמה). היינו כל הלילה על הגשר. ירו עלינו כל הזמן מתוך הצמחייה. לא ידענו מי יורה עלינו ומאיפה בדיוק. הנחיתו עלינו ארטילריה. עד הבוקר הסתבר שכמה צנחנים שהיו לידנו נהרגו. בבוקר חכינו שיבואו הצנחנים להחליף אותנו והם לא הגיעו. זה היה כבר 6 שעות לפני הפסקת האש, אז הטנק שלנו חטף משהו בצריח. לא יודע אם זה היה טיל או פגז וגדי קוסמן (הטען) נהרג.

נחום שקד:

לגשר הזה היתה חשיבות עצומה מבחינה אסטרטגית כי לאריק שרון היתה כוונה לנסות להגיע לפני הפסקת האש לאזור הגשר, קצת דרומית לאיסמעיליה, שאם היינו מגיעים אליו היינו מנתקים את הגישה לאזור איסמעיליה. היה חשש סביר מאד שהמצרים ינסו בלילה לפוצץ את הגשר הזה כדי לעכב אותנו בהתקדמות (מפני שאם מפוצצים את הגשר, צריך להביא אמצעים מיוחדים כדי לצלוח את התעלה הזאת). היה ברור שזה היה מעכב אותנו שעות רבות. לכן, המג"ד החליט לשלוח כוח אבטחה לגשר, שמנה שני טנקים שלנו, לייזר ואני עם כוח צנחנים. פרק הזמן הזה שישבנו על הגשר עצמו היה מאד לא סימפטי. לא היתה שם אפשרות לתפוש עמדות. עמדנו ממש על הכביש, משום שמשני הצדדים היו ביצות. היתה שם צמחיה עבותה מאד שאף אחד לא ידע מה קורה בתוכה. את הצנחנים שהיו איתנו לא היתה שום אפשרות להפעיל בחשכה לצורך סריקה. מצד ימין היה פרדס של הדריס, ומצד שמאל, שדה תירס. לא היה ניתן לתפוש מחסה, וזה חייב לעמוד על הגשר חשובים לכל כוח שיכול לבוא ולפגוע. ובאמת בבוקר ירו עלינו מספר בזוקות אך לא פגעו. היתה הרגשה מאד לא נעימה. התפללנו שהלילה יעבור. כל הלילה ירינו בצורה עיוורת והיה נדמה לנו ששמענו משם רעש, ובאמת כשהצנחנים ביצעו סריקה החברר שבמשך הלילה הצליחו להתגנב 5 אנשי קומנדו מצריים עד 5 מ' מזחל"מ של הצנחנים שהיה יחד איתנו על הגשר. למזלנו, החברה של הצנחנים שמעו את המצרים זוחלים ובקרב שהתפתח ביניהם, הצליחו לפגוע בכל החמישה. בבוקר ראינו אותם שוכבים ממש לרגלי החפירות של הצנחנים. בבוקר בקשנו ממפקד הצנחנים לסרוק את ההדריס, והתגלתה שם תמונה בהחלט מפחידה. גילינו חגורים של 15 חיילים מצריים בטווח של 30 מ' מאתנו. מצאנו 3 משגרי טילים שהיו מכוונים לטנקים שלנו ושלא הופעלו כנראה עקב החשכה או עקב הירי שלנו לשם כל הלילה. נמצא שם ציוד רב שלמזלנו לא הגיע לכלל פעולה. בבוקר גם ניהלנו שם קרב צליפות עם כמה מצרים שעלו על עצי התמרים וניסו לצלוף אלינו. גם על זה התגברנו וביום ה-22 לחודש, בבוקר, אני זוכר שאמרתי ללייזר להכניס את האנשים שלו לתוך הטנק, שיהיו כל הזמן עם הראש בפנים ושרק הוא, במקרה הצורך, יצא החוצה לצפות על השטח. היתה שם כל הזמן ארטילריה כבדה. המצרים פשוט ניסו ליצור לחץ על ראש הגשר ולפגוע בנו, שלא נצליח לעבור. בשלב הזה נפל פגז ארטילריה על הטנק של לייזר וקרע את המדף של הטען - קשר, וכך פגע בגדי וגם לייזר נפצע. התוחחן היה קצת מבוהל ואני כוונתי אותו לאזור התאג"ד שהיה בערך קילומטר וחצי מאחורינו. בלילה בו הגענו, בדמדומים, ראינו על הכביש צלחות, המצרים הכינו שם מארב קלסי. הם היו מוסתרים בחורשה משני צידי הכביש. על הכביש הם הניחו שתי שורות מוקשים וחיכו לרגע שטנק שלנו יעלה על אחד המוקשים ואז לירות בנו בארטילריה. אני זוכר שדורון אמר לי - "אני רואה מוקשים על הכביש, תן לי לפגוע בהם". אמרתי שזה סתם לכלוך או בוך. הוא ניסה לשכנע אותי שאלה מוקשים. לא רציתי להחליט על דעת עצמי ושלחנו את הצנחנים לבדוק. הסתבר שאלה מוקשים. בקשתי אישור מהמג"ד לפוצץ אותם והוא שלח לי כוח הנדסה והם הגיעו ופרקו את המוקשים.

גבי ורדי:

בסביבות הצהריים כבר היו לנו די הרבה טרנזיסטורים מהוועד למען ההייל ושמענו שיש סיכוי להסכם הפסקת אש. התחילה אצלנו הספירה לאחור. דובר על סביבות השעה 600 בערב. אז קבלנו פקודה להתחיל לתקוף צפונה. התכוונו להספיק לנתק את הכביש שמוביל לאיסמעיליה לפני הפסקת האש.

נענו על הכביש צפונה לכיוון הכפר מפישה, שאחר-כך במלחמת ההתשה שהיתה שם - היו שם הרבה מאד תקריות. עברנו את הגשר והמשכנו צפונה. קצת לפני הגשר שעל התעלה היה מוצב גדול מאד של המצרים שכלל גם מוצב דלק. היו שם כמויות עצומות של דלק והרבה מאד חיילים מצריים. שם גם התחילו לירות עלינו בטילים. ירינו כמוח רצינית של פגזים והדלק שהיה שם התחיל להדלק והיה שם ממש אור יום. המשכנו צפונה עד לרגלי המוצב הבא. להמשיך ולהתקדם, לא היה לנו אישור. היתה כוונה בדרגים הבכירים, להעביר לפנינו כוח חי"ר של צנחנים שיחפוש את הגשר הראשי שמוליך מקהיר לאיסמעליה ואחר-כך אנחנו נעבור עם הטנקים. נשארנו שם. הצנחנים התחילו לנוע ובמקביל נע השעון והתקרבה השעה 6.00 בערב. הפסקת האש נכנסה לחוקפה. עצרו את הצנחנים, לפני שהגיעו לגשר וגם אנחנו נעצרנו במקום. פתאום היה שקט מוזר כזה. בשעה המדוייקת של הפסקת האש היריות נפסקו. המצרים חזרו למוצב הדלק שלהם, שהיה 50 מ' מאחורינו. התחבאו שם והתחילו לכבות את הדליקה. אני זוכר שהחברה שאלו אחד את השני "אתה בטוח שגם המצרים יודעים על הפסקת האש?" חיכינו והסתבר שהם ידעו. לא ירו למרות שהיינו ממש קרובים. ככה נשארנו כל הלילה. היינו בכוננות ודרוכים. לא חפסנו בדיוק שיש הפסקת אש ושהמלחמה נגמרה. בבוקר נטשו את המוצב הזה ונעו קצת אחורה וזה למעשה הגבול שנקבע כגבול הפסקת האש, עד הפינוי.

משה גלברשטיין:

בתאג"ד היו מרוכזים הרבה אנשים מהפלוגה - היה שם לנגר. במשך השהייה בתאג"ד ירדו עלינו כמה פעמים מטוסים מצריים (ביניהם מירג"ים) וכעבור יום הצלחנו לעלות על שלושה טנקים שאפשר היה לנוע בהם, למרות שהיו פגועים. הצלחנו איכשהו להגיע לטסה. בטנקים לא פעלו מערכות הירי. לקחנו כמה עוזים וישבנו על הצריח למעלה. בטסה היינו שני צוותים מהפלוגה. פגשנו שם את השלישות והם ניסו להרים לאנשים את המוראל. שם גם קבלנו את התמונה על מצב הגדוד. הסתבר לנו כמה אבדות הוא ספג. גם בטסה ירדו עלינו מטוסים מצריים וטיל פרוג. האוירה היתה שם די קשה. הביאו לנו קציני-בריאות הנפש כדי לגנות לעודד את החיילים ולראות מה קורה איתם. הם עברו מחייל לחייל וניסו לעודד ולחקור. חלק מהאנשים שהיו שם נשלח לג'וליס כדי לקלוט טנקים חדשים וכל האנשים מהפלוגה שלנו נשארו בטסה. שהינו שם יום שלם ובקשנו לחזור לפלוגה, כי ראינו שזה הפתרון הטוב ביותר. חזרנו לגדוד, שני צוותים - הצוות של נחום, הסמ"פ, שנר היה המט"ק שלו והצוות של אפרי, שם חיכה לנו טנק.

מנחם בלומברג:

אנחנו יצאנו למלחמה במוצאי-שבת, יום כפור, קיבוצניקים, סטודנטים, מהנדסים, פועלים. חתך של כלל האוכלוסיה, בגיל 23-28. הם היו יוצאים מהכלל. רב האנשים התנהגו בצורה מופתית. להמצא בשדה הקרב זה לא דבר פשוט. זה מפחיד מאד. ואני אספר כמה דוגמאות של הקרבה. אני יכול לספר לכם כמה מילים על דוד. היה לנו חוסר במשקפות, הוא חילק איתי את מה שהיה לו. יסלח לי לייזר, אך הוא יכול היה לא להגיע בכלל למלחמה. הרי פעם הוא נשאר בביר-גפגפה. והיו מקרים כאלה... אנחנו נמצאים כ-8 חדשים לאחר המלחמה. ואומר בגלוי - אני חי את חי, מנהל את משק ביתי ולפעמים שכחתי שהיתה מלחמה. כשאני מדבר עם משפחות והורים שכולים אני מתפלא איך זה קרה לי. את דוד כהן ז"ל הכרתי קצת יותר מאשר את שאר החברה. אף אחד לא שם לב, אך ההתנהגות שלו כקצין, היתה יוצאת מן הכלל. הכרתי את דוד לפני שרובכם הכרחת אותו. הייתי המ"מ שלו כשהיה באמונים. היתה לי עמו החוויה הראשונה של טבילת-אש. זה היה מול מוצבי האויב באסמעליה. הוא בלט במחלקה. היה דמות תוססת ומלאח חיים וגם היה אחד מבעלי המילה בפלוגה כולה. נמוך, שמנמן ועם חיוך שלא מש מפניו. אף פעם לא ראינו מצטער. ופעם פעמיים כשעשה זאת, גם אני בסתר ליבי הרגשתי כמותו. בילינו יחדיו שלושה חודשים ואח"כ נפרדו דרכינו. במילואים נפגשנו שוב בכנסים רשמיים לרוב בתל-אביב. במוצאי יום כיפור נפגשנו שוב והפעם במחסני הפלוגה בשדה-תימן. יכול אני לומר לכם בהכרה מלאה, שהתנהגותו של דוד היתה למופת והולמת קצין בצה"ל. במסגרת ההכנות ליציאה, כשהתגלו כמה מקרים של התנהגות לא נאותה ומריבות שונות הקשורות בצידו שלא היה בשפע - דוד חילק עמי שוה בשווה את מה שהיה. הוא הסתכל על המצב מנקודת מבט כוללנית. בקיצור, יצאנו לדרך. כשהגענו לאזור התעלה, משימתנו היתה קלה יחסית, ושימשנו הצפייה לאגף הדרומי של הגזרה המרכזית. כאן פעל דוד בצורה יעילה האופינית לו. דוד בעצם לימדני לעשן. זה היה מזמן, לפני כ-5 שנים. ומאחר ולא הרבתי בקניית סיגריות הוא העיר לי בשובבות די אופינית לו שבעצם אני שנורר די גדול. זה היה אז בימים ההם. המאורעות הסמוכים לשעת נפילתו בקרב, נראים לי היום מבובלים. ב-4.00 אה"צ התרכזו הכוחות לפני קרב הפריצה. כ-5 שנים מאז ששנוררתי ממנו סיגריות, עשיתי זאת שוב והוא, החצוף, טרח להזכירני. באותה שעה שוחחנו על המצב המלחמתי. קבלתי פרק מאלף בהתגברות על פחד. הוא ניסה להסביר לי שכל שהות מצד כוחותינו לקרב הפריצה, אינה במקומה. נפרדנו ב"אהלן" ו"להתראות". ההמשך ידוע. בשעות לילה, מוצאי ה-16.10 מחלקתו הסתדרה מימין למחלקה שלנו. קולו האחרון לא זכור לי. רק קריאות של גבי שלא נענו. לא הבחנתי בדיוק מה קורה, עד שעמוד אש נוראי האיר את השטח.

את גרשון הכרתי פחות. כשהסתכלתי על התמונה של הפלוגה, בביתי, לא הכרתי רבים, אך אותו הכרתי. הכרתי אותו לפני רבים מכם. זה היה בערך לפני 5 שנים. הוא הגיע לפלוגה לאחר שהודח מקורס טייס. לי תמיד יש מה לאמר לקיבוצניקים. גם איתו מצאתי שפה משותפת. הוא מצידו הסתכל עלי בסלחנות. היה חייל ממושע וצייתן. כמדומני שאתגרו הצבאי באותו זמן, היה לסיים ככל האפשר מהר את השרות. בוודאי שיכול היה להתקדם בשריון ולהגיע לעמדות גבוהות. הוא לא רצה

אלא לטיים את השרות כחייל. במילואים נפגשנו מספר פעמים. בפגישה שלפני קרב הצליחה, שוחחנו יחד - דוד, הוא ואני. גם אז חיך אלי. אני יכול לומר לכם, שהצוות הזה עשה תדריך לפני הקרב, או בעצם תטל"ג, תירגול איך להתגבר על פחד: כן פחד, לא פחד. הצוות הזה היה בטוח שהעניין לא רציני. הם ידעו שהמלחמה תהיה קשה אבל שמרו על קור-רוח עד הסוף. אני רוצה לומר עוד משהו על התקופה שלאחר המלחמה. אנחנו גיבשנו הומור לא נורמלי. ניהלנו חיים במשך 4-5 חודשים, באחוזה באהבה אמיתית. הכרנו אחד את השני עם הדברים המיוחדים לכל אחד. התגבשה כאן קבוצה אנושית לא רגילה. קבוצה בעלת איכות. ואם חס וחלילה נקרא עוד פעם למלחמה, בוודאי שלא נאכזב.

קריאות ביניים:

בלומברג הכיר רק את דודיק ואת גרשון ואני הכרתי את רוב אנשי הפלוגה ואני יכול להגיד שהתכונות של החייל הטוב והאדם הטוב, היו בכל אחד. ואם יש אנשים שלא הזכירו פה, זה פשוט מחוסר זמן.

יהודה הלוי:

ביום הראשון של המלחמה התקלקל ההיגוי של הטנק שלנו. תיקנו את זה, אבל אז עלה על הטנק שלנו סגן מפקד האוגדה ומשם ניהל את המלחמה. אנחנו לא ירינו אף פגז. זה הרגיד את ישראל, שהיה המפקד שלנו. יום לאחר-מכן, ישראל ניגש אל סגן מפקד האוגדה ואמר לו שאנחנו פשוט רוצים להלחם. ובאותו יום אנחנו נלחמנו והשמדנו כמה טנקים. לאחר-מכן הצטרפנו לגדוד 419 ונלחמנו קצת. התכוננו להתקפה מ"חמדיה" לכיוון "טלויזיה" ומכיוון שהיה לנו מיכל דולף, ישראל ביקש רשות לחזור חזרה, לתדלק, ולהגיע חזרה. תדלקנו והתחלנו להתקדם על הכביש חזרה למקום ההיערכות. פתאום שמענו את הזחל מרביץ דפיקות רציניות, ירדנו וראינו ש-6 חוליות של הזחל מפורקות לחלקים. כך שיצאנו למלחמה בלי המקלעים, מיכל דולף והיגוי לא בסדר. עמדנו על הכביש שלושה ימים. ביום השלישי בבוקר, עודד צבי, שעמד ושמר, הודיע שמתקרבים כמה חברה. אלה היו 18 אנשי קומנדו מצריים, עם נשק עליהם. הוא ירד אליהם. הוא ירד אליהם. פושר שמע קומנדו והבין שאם יש קומנדו יש גם שלל. הוא ירד אליהם. ישראל ירד גם הוא. הם הורידו את הנשק. פושר סידר אותם בשלושות. רצינו לקחת שלל. ישראל אמר שהוא זוכר מששת הימים שזה היה נורא לראות חברה שלקחו שלל. לקחנו רק כמה כידונים. אני לקחתי אחד, פושר אחד ועודד צבי שהיה בחור דתי, לקח כידון אחד בשבילו ואחד בשביל הרב גורן. לאחר-מכן, אני השארתי את הכידון שלי על סנק שעלה על מוקש. אבל את הכידון השני לא זכיתי לקבל, אלא באמת קבל אותו הרב גורן. חזרנו לפלוגה שלנו. פעם אחרת כשהגיע יוסי כהן עם השבוי המצרי, שהיה רב-סרן, אני זוכר שעוד לפני שהכניסו אותו לאמכולנס, פושר עשה מסביבו כמה סיבובים וחזר עם דרגה של רב-סרן.

מנחם בלומברג:

היו אחרי המלחמה דיבורים שעקרונות שהיו בקרב החיילים שלנו, התנפצו ושבעצם הרבה דברים לא נעשו. אני לא נתקלתי בתופעות כאלה אישית. בדרך-כלל, בקרב החיילים שלנו, אין שנאה לחייל המצרי באשר הוא חייל. אנחנו תפסנו טייס מצרי טצוע, היינו בצמצום מים ונתנו לו את מיכסת המים המגיעה לו. ואני בטוח שאף אחד בפלוגה לא שנא אותו. ועוד משהו, אני יריחי בטנק הוא נפגע בחלקו והמצרים קפצו החוצה. אני נתתי פקודה לירות שוב ואז התותחן שלי צעק לי: "בלומברג, בחיך, תעזוב, תעזוב".

בקרב הפריצה היה בלגן נוראי. אצלנו במלוגה, העניינים התנהלו בשקט על מי מנוחות. זאת בזכותם של המפקד וסגנו. אני רוצה להגיד לכם שהפקודות של גבי היו שקטות, לאט לאט, והיה ממש קר בעצמות לשמוע אותן. רציני להזכיר את החוליה הטכנית. אנחנו נתברכנו בצוות טוב. עם הווי מיוחד. הם עזרו לנו בכל שעות המלחמה. היו מצויינים. היו לנו שני נהגים, הם התנהגו למופת בכל תקופת השחייה שלהם.

שואל סימון:

אני לא דתי, אך למדתי בכתה א' בבי"ס דתי. באותו רגע, כשירדנו לקרב הצומת, משום מה לא ידעתי שאנחנו נכנסים לקרב. פתאום אני רואה פגזים מסביב. הרגליים התחילו לרעוד לי. נחום אמר לי להתקדם ולנסוע. הפשתי את הקלף מתוך בלבול. הייתי ברעדה רצינית. התחלתי לחשוב מה לימדו אותי בבי"ס. פתאום להתחיל להתפלל כשאני לא דתי. נסיתי למצוא תפילות שאלוהים יעזור לי, באותו רגע, אני חושב שאנשי הצוות שלי שומעים את הדברים בפעם הראשונה, כי אני הייתי בתא הנהג ושתיקתי והסתתרתי שלא ישמעו שאני פוחד. באותו רגע, גבי התחיל לדבר בקשר, ובאותו רגע פסקתי לפחד, למה? איני יודע.

דבר אחר שרציני לספר הוא שבשלב שהטנק שלנו עלה על מוקש, נחום שלח אותנו אחורה ועלינו על סנק פגוע לטסה. טיפלו בנו יפה, אבל היה ברור לצוות שלנו שהמקום היחידי שאליו נחזור, זו הפלוגה של גבי. עשינו מאמץ וירדנו לאורך ציר "עכביש" ונתקענו באחד הלילות. הלילות היו עם לחות גבוהה ולא היה לנו כלום. היה קור אימים. הציר היה מלא כלי רכב ובהם חברה לא קרביים ברובם. עברנו מאיש לאיש והתחננו לקבל שמיכה. הגענו לפולקסוואגן אזרחי שהיה עמוס שמיכות. ישבו שם סגן ועוד מישהו. בקשנו שיתנו לנו שמיכה אחת להתכסות נגד הערפל הזה. לא קבלנו.

היה להם ספור שהם חתומים על זה והם לא יתנו לנו. באותו רגע רתחתי. אנו, שחזרנו מהקרב, מתחננים לפני קצין בצה"ל, שיתן לנו שמיכה ולא מקבלים. איכשהו אשכנזי מצא פלג אוהל ושלשתנו התכסינו בו. אני חושב שחייב להיות שינוי בגישה של האנשים שמאחור.

גבי ורדי :

אני לא יודע מה תרם הכנס הזה, לכס ההורים, אך לי אישית, הכנס הזה תרם הרבה מאד. אני חושב שלזכר החברים היקרים שאינם היום בפלוגה, העלאת ערב כזה, היתה שווה והמאמץ היה כדאי. אני מודה לאלה שטרחו לקראת הכנס הזה, ולכולכם, שהגעתם הנה הערב - תודה.

איסמעליה

אגם תמסח

למסילין

חמוטל

יום א' 7.10.73

טסה

14.10.73 ידידה למיתלה

מכשיר

מיסורי

תנודידה

יקוו

אלטון

חוף סידית

כשורף

מערות

דרך סואד

לקוו

חוף המריאה 15.10.73

אדרה

עד 17.10.73

יום ב' 9.10.73

חאנם המד הגדול

חורבה

"הצומח"

